

KORMÁNYZÓHELYETTES

MINDEN ALKOTMÁNY teljességéhez és tökéletességéhez hozzátartozik, hogy az államfő helyettesítésének mi-kéntjére rendelkezést tartalmazzon; az alkotmánynak az az egyik biztosítéka, hogy az államfői hatalom gyakorlásának folytonossága soha ne szakadhasson meg és mindig rendelkezésre álljon oly intézmény, amely az államfői hatalom gyakorlásában esetleg támadt űrt azonnal betöltheti. Az államfő személyének változásával kapcsolatosan felmerülő időközöket ugyan célszerű berendezésekkel el lehet kerülni; így a monarchiában a trónöröklési rend megállapításával, köztársaságokban az utódnak az előző államfő működése alatti megválasztásával. Ezenfelül még sok olyan rendkívüli eset merülhet fel, amikor az államfő helyettesítésére szükség van. Így monarchiákban az uralkodó kiskorúsága, a trónörökös bizonytalan volta (méhmagzat), trónörökös hiánya (magszakadás) szerepelhetnek ilyen rendkívüli okok gyanánt. De bármely államforma mellett okot adhat a helyettesítésre az államfő tartósabb és súlyos betegsége, tartósabb külföldi tartózkodása, esetleg más akadályoztatása (pl. ellenséges fogság) és az is megszakadást okozhat az államfői hatalom gyakorlásának folytonosságában, hogy az új államfő tisztét csak az eskütétel, illetőleg a koronázás után veheti át.

Akármilyen ritkán és akármilyen rövid időtartammal merüljenek fel is az államfő helyettesítésére kényszerítő esetek, célszerűnek látszik a megoldásról intézményszerűen előre gondoskodni, azaz az alkotmányba rendelkezést felvenni arra vonatkozólag, hogy a hiányzó vagy akadályozott államfő helyett ilyen esetekben is, mely személy vagy mely testület gyakorolja az államfői jogokat. Ha ugyanis ez előre meghatározva nincs és a helyettesítő intézményt, állást vagy tanácsot csak a helyettesítés szükségessé válása után szervezik meg, az jelentékeny késedelmet és az államéletben komoly zavarokat okozhat.

Tehát legalább is az kívánatos, hogy az államfő helyettesítésének módja előre szabályozva legyen és legfeljebb a személy, esetleg személyek kiválasztása maradjon a helyettesítés szükségességének idejére; de ilyenkor is biztosítani kell, hogy ez a kiválasztás gyorsan és simán bonyolódhassék le és így az államfői hatalom gyakorlásában hosszabb megszakítás ne állhasson elő. Még célszerűbb természetesen, ha a helyettesítő személyt vagy testületet előre kijelölik, vagy a helyettesítés tisztét olyan álláshoz vagy tanácshoz kötik, amely állandóan rendelkezésre áll.

Mindenképen biztosítani kell természetesen, hogy a helyettes a tisztre valóban alkalmas legyen. Ebből a szempontból egy testület

működése ellen a testületi vezetés nehézkességére és határozatlanságára tekintettel joggal hozhatók fel aggályok; de épúgy kifogásolni lehet, ha a helyettesítés joga az államfőnek az alkotmányban előre meghatározott valamely rokonát — anyját, hitvesét, örökösét, stb. — illeti, még pedig tekintet nélkül alkalmasságára és a nemzet bizalmára. Hosszabb helyettesítésre nem kívánatos az országgyűlés vagy a kormány elnökét megjelölni, minthogy ez a rendszer az államhatalmak egymáshoz való rendes viszonyát zavarja, egyensúlyát kockáztatja és az ellentétek megoldását megnehezíti.

A külföldi alkotmányok az említett szempontokat általában nem eléggé vették figyelembe és az államfő helyettesítésére a legkülönbélebb természetű megoldásokat tartalmazzák. Lényeges eltérés van elsősorban a monarchikus és a köztársasági alkotmányok rendszere között.

Vannak olyan érvényes vagy már hatályukat veszített monarchikus alkotmányok, amelyek alkotmányos garanciát látnak abban, hogy bizonyos esetekben az államfői hatalmat ne egy személy, hanem több tagból álló testület — kormányzó tanács — gyakorolja (Bulgária, Románia, Jugoszlávia, Spanyol- és Svédország), viszont vannak olyanok, amelyek szerint az államfői hatalom gyakorlása ilyenkor is egy személyt illet. Vannak vagy voltak alkotmányok, amelyek bizonyos esetekre előre kötelezőleg megállapítják, hogy a kormányzóság a nagykorú trónörökös, az anyakirálynőt, az uralkodó hitvesét, a legközelebbi nagykorú férfirokont, sőt pl. az államtanácsot illeti (dán, holland, norvég, olasz, spanyol és svéd alkotmányok), míg egyébként a kormányzó személye esetről-esetre választandó. A dán, görög, bolgár és román alkotmányok bizonyos esetekben (kiskorúság, távollét) a kormányzó előzetes kijelölésére jogot vagy befolyást biztosítanak az államfőnek, míg egyébként az országgyűlés (Bulgáriában a külön összehívandó nagy nemzetgyűlés) a kormányzó, illetve kormányzók választásánál általában legfeljebb bizonyos általános kellékek figyelembe vételéhez van kötve.

A kormányzó majdnem minden alkotmány szerint csak az eskü letétele után veheti át az államfői hatalom gyakorlását; eddig az időpontig az államfői hatalom ideiglenesen rendszerint vagy a minisztertanácsot vagy az államtanácsot illeti, amely a kormányzó választása iránt szükséges lépéseket is megteszi, az országgyűlést egybehívja. Némely alkotmány szerint a kormányzó feltétlenül a kiskorú király gyámja is, más alkotmányok szerint a két tisztt semmiesetre sem egyesülhet egy személyben, végre vannak oly államok, ahol a két tisztt találkozása esetleges.

Az európai monarchikus államok közül egyedül Anglia volt az, amely a király helyettesítésének (kormányzóságnak) intézményét általános érvényű szabályokkal általában nem rendezte, hanem szándékosan fenntartotta az országgyűlés részére a jogot, hogy minden felmerült esetben alkalmi rendelkezést tegyen. Egyedül a trónörökösnek a király halálakor felmerülő külföldi távolléte esetére szervez egy 1837. évi törvény az ország nagyjaiból kormányzó tanácsot, egyéb esetekben pedig az országgyűlés mindig külön törvénnyel szabályozta a helyettesítést.¹

A köztársasági alkotmányok egy része ismeri az alelnöki állást, amelyet az elnöki tiszttel egyszerre töltenek be, de amelynek viselője csak az elnök akadályoztatása esetén jut hatáskörhöz és ez a hatáskör legfeljebb az elnöki tisztt tartamának hátralévő idejére szól; ez a helyzet Svájcban és az Észak-Amerikai Egyesült Államokban. Finnországban a helyettesítés joga ideiglenesen a miniszterelnököt illeti, de halál vagy hosszabb akadályoztatás esetére új elnököt választanak.

Magyarországon a király helyettesítése kezdettől fogva a nádori intézménnyel jutott kapcsolatba annak folytán, hogy a királyi hatalomban foglalt egyes jogokat, különösen a bíráskodást a király helyett annak egyéb elfoglaltsága miatt hovatovább különben is állan-

¹ Hatschek, Julius: *Englisches Staatsrecht*, I. 659—665.

dóan a nádor, mint az ország első tisztviselője gyakorolta. Csak természetesen volt, hogy aki a királyt hatalma gyakorlásában kezdetben megbízásból, később önálló jogon állandóan helyettesítette, az volt hivatva a királyi hatalom önálló betöltésére olyan rendkívüli viszonyok között is, amikorra külföldi alkotmányok külön kormányzó állítását tartották szükségesnek (kiskorúság, betegség, távoliet).

Az 1485. évi nádori cikkek kimerítően szabályozzák a nádornak királyi helyettesi és helytartói működésének eseteit; ezek a következők: 1. Kiskorúság esetében ő a király gyámja, aki országgyűlést is hirdethet és akinek az ország lakói épúgy tartoznak engedelmeskedni, mint magának a királynak; 2. Magszakadás esetében az új király megválasztásáig a nádor hívja össze az országgyűlést és neki időközben az ország lakói engedelmeskedni tartoznak; 3. Ha a király annyira együgyű vagy hanyag volna, hogy a külföldi követeket ki nem hallgatná vagy nekik nem felelne, a király helyett e ténykedéseket a nádor teszi meg; 4. A királynak az országból való távolléte esetében a nádor a király helytartója, aki a mellé rendelt tanáccsal együtt a király személyének fenntartott egyes jogok (kegyelmezés, birtokadományozás) kivételével a királyi hatalomban foglalt jogokat általában gyakorolja.

Mínthogy ugyancsak a nádori cikkek a nádornak mint az ország első bírójának, a haderő főkapitányának és az alkotmány őrének a király személyes kormányzása idejére is szinte páratlan jelentőségű közjogi helyzetet biztosítanak: méltán mondhatjuk, hogy a nádori intézmény ebben az időben már alkotmányunk egyik alapintézménye volt. E nagy fontosságra való tekintettel a nádori tiszt az 1439: II. t.-c. óta csak az országgyűlés hozzájárulásával volt betölthető, az 1608. évi koronázás előtti III. t.-c. szerint pedig a nádort a király által kijelölt magyarok közül az országgyűlés választja.

Az eddigiekből is látni, hogy a király helyettesítésének módja nálunk egész eltérő fejlődési irányt vett, mint amelyet a külföldi jogok felmutatnak. Nálunk a nemzet által választott nádor törvénynél fogva, szükségképen gyakorolja a királyi hatalomban foglalt jogokat minden olyan esetben, amikor a király saját személyében nem gyakorolja (kiskorúság, gyengeelméjűség, távoliet, magszakadás, hanyagság).

Az 1848: III. t.-c. 2. §-a újra kimondja, hogy a királynak az országtól való távollétében a végrehajtó hatalmat a törvény korlátai között a nádor gyakorolja. Az 1867: VII. t.-c. a nádori tisztre nézve két rendelkezést tartalmaz. Elsősorban megszünteti a nádornak az 1848: III. t.-c.-en, illetve az 1485: X. t.-c.-en és más régi törvényeken alapuló hatáskörét, mely szerint ő a királynak külföldi távolléte esetében a helytartója; e t.-c. szerint a király a végrehajtó hatalmat a magyar minisztérium útján távoliet esetében is személyesen gyakorolja. Másodsorban ez a törvénycikk a nádorválasztást elhalasztja mindaddig, amíg törvény a nádor hatáskörét a felelős kormányzat elveivel megegyezően nem szabályozza. Az 1867: VII. t.-c. tehát a nádor egyéb hatásköre mellett érvényben tartja a király távollétének esetét kivéve minden más esetben (kiskorúság, betegség, magszakadás) a nádor királyhelyettesítő hatáskörét is. Mínthogy a felelős kormányzat elvei a nádornak csakis a király személyes kormányzása idején való működésére lehetnek befolyással: a nádor királyhelyettesítő jogköre a magyar alkotmánynak ma is fennálló fontos intézménye, amelynek gyakorlati érvényesülését csakis a nádorválasztás ideiglenes törvényi elhalasztása akadályozza.

Mínthogy a törvényhozás a nádor hatáskörének a felelős kormányzat elveivel megegyező új szabályozásával mindezideig késett és így nádorválasztásra nem került a sor: 1867 óta nem tudott működni alkotmányunk azon fontos szerve, amely meghatározott esetekben alkotmányunk ma

is érvényben lévő szabályai értelmében egyedül van hivatva a királyt a királyi hatalom gyakorlásában helyettesíteni. Ezzel alkotmányos életünkben kétségtelen hiány állott be, amely hiánynak következményei akkor érezhetők, ha a király mégsem tudja személyesen gyakorolni a királyi hatalmat. Alkotmányos életünk ezen hiányosságával volt összefüggésben az a körülmény is, hogy az 1918/19. évi alkotmány válságból a kibontakozás alkotmányunk rendes szabályai értelmében nem volt keresztülvihető.

A nádori intézménynek felhasználása a király helyettesítésére 1920-ban az 1920:1. t.-c. javaslatának miniszteri indokolása szerint a következő okokból maradt el: 1. a nádor választása törvényszerűen csak királyi kijelölés alapján történhetnék; 2. az 1867: VII. t.-c. a nádor hatásköréből ép a király távolléte esetében való helyettesítést zárta ki, tehát az akkori helyzetben leginkább szükséges jogkör; 3. a nádor hatásköre egyébként jórésztben elavult és így korszerű új szabályozást igényelne, ilyen állandó jellegű átszervezés azonban az akkori átmeneti célra nem mutatkozott indokoltnak. Ezért a törvény „a nádori intézménynek az 1867: VII. t.-c. értelmében való felújítását további nyílt kérdésnek hagyva”, indokoltabbnak találta kormányzó választásának elrendelését; indokoltabbnak találta pedig annál inkább, mert a nemzet történelmünk folyamán hasonló rendkívüli helyzetekben már ismételtelen választotta ezt a megoldást. Így a nádori intézményátszervezése 1920-ban is elmaradt; a király helyettesítésének módját a törvény nem állandó jelleggel rendezte, nem szervezett egyszer és mindenkorra megfelelő intézményt, hanem csupán az akkori válság megoldása céljából a királyi szék betöltéséig, tehát átmeneti és ideiglenes feladatkörrel állított kormányzót az állam élére. Hogy a királyi szék betöltése után a király esetleges helyettesítése mikép történjék, nyílt és szabályozandó kérdés maradt.

Ha több mint két évtized távlatából tekintünk vissza az 1920. évi rendezésre, azt minden szempontból csak szerencsésnek mondhatjuk. A közjogi provizórium hosszabb tartamúnak bizonyult, mint előre gondoltuk; azonban a nádor királyhelyettesítő jogköre általában csak rövidebb időre volt tervezve. A nádor király helyett saját személyében a királyi hatalmat soha hosszabb időre nem gyakorolta, sőt még a király tartósabb távolléte esetére is a helytartói tisztet rendszerint csak külön királyi kinevezés alapján viselte.¹ A kormányzói és nádori tiszt viszonyára jellemző, hogy Hunyadi János kormányzósága idején is volt nádor, előbb Hédervári Lőrinc, majd Garai László személyében, és a nádor Hunyadi mellett természetesen ellátta azokat a rendes teendőit, amelyeket a király uralkodása idejében el szokott látni. Ebből nyilvánvaló, hogy a kormányzó valóságos államfő, míg a nádor nem az, hanem csak a király mellé, illetőleg a király és nemzet közé szervezett tisztség; nádora állandóan volt az országnak, tekintet nélkül arra, hogy király vagy kormányzó látja el az államfői tisztet, míg kormányzó csak kivételesen: király hiányában vagy akadályoztatása esetében.

Ha megállapítottuk, hogy a király helyettesítésére ma a nádori tisztség felfüggesztése miatt nincs működésben lévő intézmény, akkor ez az 1940: II. t.-c. megalkotásáig a kormányzó helyettesítésére is vonatkozott. Tehát nem volt intézmény a kormányzó helyettesítésére sem és ezzel bizonyos tökéletlenség és hézag jelentkezett alkotmányunkban, aminek jelentősége a királyi szék betöltésének elhúzódása és a kormányzóság hosszú tartama miatt természetesen folyton fokozódott. Az 1942: II. t.-c. ezt a hiányt akarta kitölteni, amint Putnoky Móric mondta képviselőházi beszédében; az államfői hatalomnak biztonságát, szilárdságát, folytonosságát és akcióképességét akarta a javaslat minden bekövetkező helyzet és lehetőség esetére teljesebbé tenni.²

¹ L. Gábor Gyula: A kormányzói méltóság a magyar alkotmányjogban, Bpest, 96. és 97. lapok. Hasonló királyi rendelkezések vannak említve az 1942: II. t.-c. javaslatának miniszteri indokolásában a nádorok közül Perényi Imre, továbbá József és István főhercegek kormányzói szerepére.

² Képviselőházi Értesítő, 1942 február 10.

Tetszetősnek látszik talán az a beállítás, hogy már maga a kormányzó a király helyettese és így a kormányzó helyettesítésére rendelt személy a helyettes helyettese lesz. Azonban a jelenlegi kormányzó nem valamely király személyét helyettesíti. A kormányzói intézmény helyettesítő szerepe csak a ma nem működő királyi intézménnyel szemben jelentkezik, a helyettesítő jelleg inkább azt fejezi ki, hogy a kormányzói intézmény csak átmeneti, ideiglenes jellegű és nem jelent államformát. A helyettesítő jelleg tehát azt igazolja, hogy Magyarország ma is királyság; királyság annak ellenére, hogy az államfői tisztet kormányzó tölti be. Említettük azonban, hogy a kormányzó valóságos államfő és így épúgy helyettesítésre szorulhat, mint a király. Történelmi tény, hogy például Hunyadi János és Szilágyi Mihály kormányzóknak is volt helyettesük.

Amikor a kormányzó helyettesítésére vonatkozó törvény rendelkezéseit ismertetjük, elsősorban arra a kérdésre kell választ adni, nem lett volna-e helyesebb e célra a nádori intézményt ismét működésre alkalmassá tenni.

Egyáltalán nem helyeselhetjük Imrédy Béla képviselőházi felszólalásában és az általa előterjesztett határozati javaslatban kifejezésre juttatott álláspontot, miszerint a nádori intézmény „az államfői főhatalmak gyakorlati módjának kijegecesedésével, különösen a nemzeti szuverenitásunk teljének visszanyerésével létértelmét elvesztette“. Sőt ellenkezőleg: felfogásunk szerint a nádori intézmény a magyar alkotmány szerves része, amelyre a király fill, államfő) helyettesítésének intézményes rendezése szempontjából feltétlenül szükség van és amelyet ép azért mielőbb működővé kellett tennünk. 1921-ben egy nagyobb tanulmányban¹ kimutattam, hogy ez a helyettesítési mód gyakorlatilag a legtökéletesebb; hogy az Ausztriától való elválással tárgyalanná vált a felfüggesztés tulaj donképeni fő oka; Ausztriában más személy lett volna az államfő helyettese; hogy a felújítást a magyar közjogi irodalom egyöntetűen kívánta; hogy a nádori intézmény a felelős kormányzat rendszerével összeegyeztethető és hogy a helyettesítés szerepén kívül is lehet neki a hagyományok szellemének megfelelő munkakört (pl. a felsőházi elnökség) találni. Ezekre az érvekre ma nem kívánok részletesebben visszatérni.

Ha a kormányzó államfői működése alatt a nemzet a nádori méltóság reaktiválásához nem fogott hozzá, ebben véleményem szerint csak az 1920: t.-c. javaslatának miniszteri indokolásában is felhozott célszerűségi okok szerepeltek; különösen visszásnak látszott volna, hogy a törvényhozás a provizórium tartama alatt állandó jellegű intézményt szervezzen újjá, még pedig a királyi szék betöltetlensége idejében oly intézményt, amelynek főleg a király helyettesítése a feladata. Az 1942: II. t.-c. miniszteri indokolása is arra utal, hogy a nádori méltóságnak felélesztése messzebbre elágazó alkotmányjogi módosításokat tenne szükségessé, erre pedig a mai forrongó idők nem alkalmasak. Átmeneti helyzetbe n célszerűbbnek és megfelelőbbnek látszott épúgy, mint 1920-ban alkalmi és átmeneti megoldást keresni.

¹ A király helyettesítése és a nádori intézmény felújítása. Jogállam, XX. évf. 281—291. lapok.

Hogy a történelmünk folyamán néhányszor (1401, 1445) szerephez jutó és egyes külföldi alkotmányokban előszeretettel alkalmazott országtanács (államtanács) az államfői tiszt ellátására, a beteg vagy más okból akadályozott államfő helyettesítésére különösen válságos időkben nem teljességgel alkalmas, az iránt nem lehet kétség. Ilyen tanács szervezése ellen a sorok írója már 1937-ben is felszólalt.¹ Az 1937: XIX. t.-c. 3. §-a által szervezett országtanács feladatkörét az 1942: II. t.-c. 13. §-a rendkívül vissza is fejleszti; ez érdemben helyes, de kifogásolni lehet, hogy ily fontos kérdésekben a törvényhozás rövid időn belül is jelentékeny ingadozást mutat.

A nádori és kormányzótanácsi megoldások elvetése esetében nem maradt más út a kormányzó helyettesítésének rendezésére, mint egy külön kormányzóhelyettesi állás szervezése. A javaslat szerint ez a szervezés „sui generis” megoldás. Ez azonban nem arra utal, mintha ily állás történelmünk folyamán nem fordult volna már elő. Hunyadi Jánosnak, mikor az országtól távol tartózkodott, helyettese (vicarius generalis) volt Újlaki Miklós erdélyi vajda személyében; őt is az országgyűlés választotta meg. Szilágyi Mihály kormányzósága idejében pedig okleveleink említik Geréb János alkormányzót (vice-gubernator).² A sui generis megjelölés inkább arra utal, hogy a törvény a mai helyzethez alkalmazkodó és kivételes jellegű megoldást választott; alkalmazkodott a jelenlegi átmeneti állapothoz és nem szervezett annak tartamán túl terjedő végleges intézményt. A kormányzóhelyettesi állás a kormányzói tiszthez csatlakozik és csak a kormányzóság tartamára létesült. Azonfelül a kormányzóhelyettesi intézmény még a kormányzóság tartama alatt sem állandó; az állás betöltésére ugyanis csak a kormányzó kívánságára kerülhet sor.

A kormányzóhelyettest a törvény szerint az országgyűlés két háza együttes ülésben választja meg. Az országgyűlés ma az állami szuverenitás törvényes képviselője és így a kormányzóhelyettes megbízása is csak tőle eredhet. Az országgyűlés történelmünk folyamán mindenkor tiltakozott az ellen, hogy megkérdése nélkül rendeljen a király helytartót vagy a nádon kívül valamely más, közjogunkban ismeretlen helyettesítő szervet; ha ez mégis megtörtént, azt törvénytelennek minősítette. A kormányzóhelyettes továbbá az országgyűlés előtt tesz esküt és abban tisztának az alkotmány értelmében és a felelős minisztérium által való gyakorlását ígéri.

A kormányzóhelyettes személyének kiválasztására a kormányzó döntő befolyást gyakorol. Őt illeti meg a kijelölés és megerősítés joga. A kormányzóhelyettesi eskü is arra utal, hogy a tisztet a kormányzóval egyetértésben kell gyakorolni és ez csak teljes bizalmi viszony mellett biztosítható.

A kormányzóhelyettes hatásköre kettős. Elsősorban ő veszi át a kormányzói hatalmat, ha a kormányzót tiszte személyes ellátásában távolíét, betegség vagy más ok akadályozza, továbbá ha a kormányzói

¹ Alkotmányjogi reformok. Magyar Jogi Szemle, 1937 március.

² Gábor i. m. 72., 73. és 90. lap. Továbbá a törvényjavaslat miniszteri indokolása.

tiszt megüresedik; ebben az esetben a kormányzó nevében annak valamennyi jogát gyakorolhatja az utódajánlási jog kivételével. Másodszorban a kormányzóhelyettes a kormányzó megbízásából egyes kormányzói tennivalókat a kormányzó nevében olyankor is elvégezhet, amikor a kormányzói hatalmat maga a kormányzó gyakorolja. A kormányzóhelyettes első hatásköre az államfői hatalom gyakorlásának folytonosságát biztosítja és így alkotmányos szükséglet; az utóbbi hatáskör bizonyos mértékig újszerű és esetleg aggályt válthat ki az államfői hatalom látszólagos megosztása miatt.

A magyar alkotmánynak fontos alapelve, hogy az államfő személyesen gyakorolja hatalmát; ehhez az elvhez a nemzet még akkor is ragaszkodott, amikor királyaink idejük nagyrésztét az országon kívül töltötték. Az 1867: VII. t.-c. kimondta, hogy a király még a nádorra, mint királyi helytartóra sem bízhatja a végrehajtó hatalmat, hanem azt csak személyesen és a magyar minisztérium által gyakorolhatja. Az államfői hatalom gyakorlásában tehát nem állhat be olyan párhuzamosság vagy kettősség (duplicitás), amely az egységet és osztatlanságot veszélyeztetné. Alkotmányunknak erre az alapelve utal az 1942: II. t.-c. javaslatának miniszteri indokolása, amikor megállapítja, hogy a kormányzó legfeljebb egyes kisebb jelentőségű kormányzati tennivalók ellátásával (főleg képviselővel, tárgyalások vezetésével, alkalmi eljárásokkal) bízhatja meg saját tehermentesítése végett helyettesét, de a hatalom teljes vagy szélesebb körű átruházásáról nem lehet szó. Putnoki Móric előadói beszéde is kiemeli, hogy a javaslat csorbítatlanul fenntartott alapelve az államfői hatalom egysége, osztatlansága és átruházhatatlansága. A kormányzóhelyettes mindig csak a kormányzó nevében és vele egyetértésben és mindig csak a minisztérium közreműködésével járhat el; megbízása csak miniszterelnöki ellenjegyzéssel történhet meg és a kormányzó részéről bármikor visszavonható. Az államfői hatalom széthasadása, kettőssége tehát nem következhetik be.

A kormányzóhelyettes tisztét a megválasztásáról és eskütételéről szóló törvény kihirdetése előtt nem gyakorolhatja. Ahhoz azonban, hogy egyes kormányzati teendőket elláthasson, még a kormányzónak ellenjegyzéssel ellátott külön megbízása szükséges. Ha pedig a kormányzói hatalom gyakorlását a kormányzói tiszt megüresedése vagy a kormányzó akadályoztatása miatt átveszi, a minisztériumnak rendelettel kell közzétenni az átvétel időpontját és azután azt az időpontot, amelyben a kormányzó tisztének személyes gyakorlását az akadályozás megszűnte következtében újra visszaveszi; mindkét intézkedést az országgyűlésnek is be kell jelenteni. A kormányzóhelyettes tiszte az új kormányzó eskütételével minden esetre megszűnik. Az új kormányzó megválasztására továbbra is az 1937: XIX. t.-c. rendelkezései maradnak érvényben és a választás előkészítése iránt szükséges intézkedéseket nem a kormányzóhelyettes, hanem az országtanács teszi meg; a törvényjavaslat indokolása szerint ugyancsak az országtanács hirdeti ki az új kormányzó megválasztásáról és eskütételéről szóló törvényt.

A kormányzóhelyettes az 1942: II. t.-c. szerint ugyanaz a büntetőjogi védelem illeti meg, mint a kormányzót. A személyes sérthetlenség

azonban már reá nem terjed ki; ellene bírói vagy más eljárást lehet indítani, de — ha a kormányzói hatalom gyakorlását átvette — csak az országgyűlés, egyébként pedig a kormányzó felhatalmazásával. A kormányzóhelyettest a főméltóságú cím használata illeti meg; tiszteletdíját és a működésével felmerülő egyéb költség fedezését a költségvetés állapítja meg.

EGYED ISTVÁN